

Din Değiştirmenin Psiko-Sosyal Kodları

Yrd. Doç. Dr. Y. Sinan ZAVALSIZ*

Atıf / ©- Zavalsız, Y.S. (2012). Din Değiştirmenin Psiko-Sosyal Kodları, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 12 (2), 185-200.

Özet- *Din değiştirme olgusunun sebeplerini irdelediğimiz bu makalede, sebepleri **psiko-sosyal kodlar** olarak tanımladık. Bu sahada yapılan çalışmalar, her ne kadar Din Psikolojisinin ilgi alanında olsa da, aile psikolojisiyle birlikte ele alınmadan tatmin edici bir sonuca ulaşmak mümkün değildir. Bu bağlamda, din değiştiren bireyin çocukluk ve ergenlik döneminde ailesiyle ilişkisi başta olmak üzere birçok etken din değiştirmesine doğrudan ya da dolaylı olarak tesir etmiştir. Ayrıca Türkiye’de Hıristiyanlığı tercih edenler söz konusu olduğunda, Hıristiyanlığın hakim kültür olan Batı’nın dini olduğu da göz ardı edilmemelidir.*

Anahtar sözcükler- *Din değiştirme, Türkiye’de Hıristiyan olanlar.*

§§§

Giriş

Türkçede din değiştirme, şayet birey İslam dinine dahil oluyorsa “*hidayete erme*” ya da “*ihtida*”, İslam’dan ayrılıp başka bir dine geçiyorsa “*irtidat*” kavramıyla karşılanır. İngilizcede ise, “*religious conversion*” şeklinde ifade edilmektedir. Bireyin mensubu olduğu dinin emirlerini yerine getiremeyerek bunu yapmaktan vazgeçmesi veya daha önce inançsız olduğunu söylerken bir noktadan sonra ait olduğu toplumun dini kurallarını kabul ederek dindarlaşması ya da bir dini terk ederek bir başka dine inanması, “*conversion*” kelimesi ile tanımlanmaktadır.¹

---

* Karabük Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Sosyometri ABD Öğretim Üyesi, e-posta: sinanzavalsiz@hotmail.com

¹ Ali Köse, **Neden İslam’ı Seçiyorlar: Müslüman Olan İngilizler Üzerine Psiko-Sosyolojik Bir İnceleme**, İstanbul 2008, s. 13.

Türkiye’de din değiştirerek Hıristiyanlığı tercih edenlerin sayısında özellikle 90’lı yıllardan itibaren artış gözlenmiştir. Türkiye Protestan Kiliseler Birliği Basın Sözcüsü İsa Karataş, Türkiye’de 5.000 kadar Protestan Hıristiyan bulunduğunu söylemektedir.² Din değiştirerek Hıristiyan olanların hangi sebeplerle Hıristiyanlığa geçtiği, sosyal olayların monist sebeplerle izah edilememesinden hareketle din değiştirme olgusunun psikolojik ve sosyolojik arka planını irdelemeyi gerektirmektedir.³ Hıristiyan olanların din değiştirme tecrübeleri, çocukluk ve ergenlik döneminde yaşadıklarıyla ilişkilidir. Sanctis, Fowler, Gillespie gibi psikologlar, din değiştirmenin ani bir olay olmadığını, dolayısıyla bu olayın incelenmesi sırasında bireyin yaşadığı hayatın bütününe ele alınıp psiko-sosyal faktörlerin gözden geçirilmesi gerektiğini dile getirir.⁴

I. Aile Ortamı

Din değiştirenlerin yetiştiği aile ortamı, ailesiyle nasıl bir ilişki içinde bulunduğu, anne-babasıyla diyalogu, hangisini kendisine daha yakın hissettiği, anne-babasıyla birlikte yaşayıp yaşamadığı vb. konular, din değiştirmeyi etkileyen sebepler arasındadır. Zira aile ile din tercihi arasında sıkı bir bağ bulunmaktadır. Bu ikisinin dışında başka hiçbir şeyde bu şekilde bir duygu, yapı ve bağ uyumu görülmez. Ailedeki din eğitimi, dini değerler ve ilişkiler açısından çocuğa model olmaktadır. Bu nedenle sosyologlar, kurumları tahlil ederken Din Psikolojisi ile aile psikolojisini bir arada ele alıp bağ kurmaktadır.⁵ Örneğin, anne-baba

---

² **“Aleviler Misyoner Kışkıncıdalar”**, <http://haber.ihya.org/haber/hn-12959.html>, 14.02.2012. Bu konuda farklı açıklamalar bulunmaktadır. Türkiye’deki Protestan Hıristiyanlara ilişkin 3.000–3.500 rakamı dile getirildiği gibi (Bu konuda bkz. Umut Şahin-Mine Yıldırım, **“Tehdit mi Yoksa Tehdit Altında mı?” Türkiye’deki Protestanların Temel ve Yasal Sorunları–2010**, İstanbul 2010, s. 5.) 4.000–5.000 rakamı da telaffuz edilmektedir. (Bu konuda bkz. **“Interview With Zekai Tanyar, the Chair of the Association of Protestant Churches”**, <http://www.hristiyan gazete.com/2012/01/interview-with-zekai-tanyar-the-chair-of-the-association-of-protestant-churches/>, 14.02.2012.)

³ Türkiye’de Hıristiyanlığı tercih edenler üzerine yapılan akademik çalışmalar oldukça sınırlıdır: Bu konuda yapılan son çalışma **Türkiye’de Hıristiyan Olan Müslümanlar: Psiko-Sosyolojik Bir Araştırma (1990–2010)** ismiyle 2011 yılında bitirilen ve bize ait olan doktora tezidir. Bir diğeri 2008 yılında bitirilen **Türkiye’de Din Değiştirip Hıristiyanlığa Geçişin Psiko-Sosyal Etkenleri** ismiyle Celal Çayır’ın çalıştığı doktora tezidir. Bayram Sevinç’in hazırladığı **Hıristiyan Olan Türkler ve Türk Misyonerler** isimli yüksek lisans tezi, 2006 yılında İz Yayıncılık tarafından yayımlanmıştır. Yine Süreyya Canbolat’ın hazırladığı **Bir Kelam Problemi Olarak Dinden Dönmenin Sebepleri, Bu Sebeplerin Tarihte ve Günümüzde İslam’dan Dönmeyle İlişkisi, Türkiye’de Hıristiyan Olan Müslümanlar Örneği** isimli yüksek lisans tezi 2004 yılında tamamlanmıştır.

⁴ Köse, s. 64.

⁵ Antoine Vergote, **“Çocuklukta Din”**, Çev: Erdoğan Fırat, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C: 22, ss. 316–317.

için din önemliyse, her ikisi de aynı dine inanıyorsa, çocuk ebeveynini seviyor ve onları kendine yakın hissediyorsa, dine ait konuları gerçekleştirme konusunda güçlü bir baskı hisseder.⁶ Ancak özellikle babanın yetersizliği veya tamamen yokluğu çocuğun ileriki dönemde din değiştirmesine neden olabilmektedir.⁷ Dolayısıyla bireyin çocuklukta ailesiyle özellikle de babasıyla olan ilişkisi, din değiştirmenin psiko-sosyal kodlarından ilkinin ihtiva etmektedir.

A) Baba Figürü

Freud, dini tecrübeyi yorumlarken baba figürünü merkeze oturtmuştur. Onun geliştirdiği psikanalitik görüşe göre, dini inanç ihtiyacı anne-babanın çocuğu hayal kırıklığına uğratıp uğratmaması ile de ilgilidir. Anne-babasının her halükarda kendisini koruyabileceğini düşünün çocuk, bunun böyle olmadığının farkına vardığında bu algı ve umutlarını yeni bir süper varlığa transfer eder. İnsanlar babalarına atfettikleri özellikleri Tanrı'ya yansıtıp babalarıyla olan ilişkilerini Tanrı'yla aynı şekilde modellemiştir. Freud'a göre din değiştirme olgusu, endişeyi hafifletmek üzere devreye sokulan bir savunma mekanizmasıdır.⁸

Bati'da yapılan bir araştırmaya göre din değiştirenler, din değiştirmeyenlere oranla çocukluk devresinde daha travmatik bir dönem geçirmiştir. Din değiştirenler, böyle bir tecrübesi olmayanlara göre çocukluk ve ergenlik dönemiyle ilgili aşırı mutsuz bir tablo ortaya koymuştur. Din değiştirenlerle yapılan mülakatlarda, entelektüel arayıştan ziyade kişisel bunalıma dikkat çekilmiştir.⁹ 40 denek üzerinde yapılan bu araştırma, % 77'lik bir oranla çocukluk döneminde baba ile yaşanan sıkıntıyı ön plana çıkarmıştır. Buna göre deneklerin % 28'i babasının yokluğunu, % 21'i babasının pasif olduğunu, % 23'ü de babasının kendisine düşman olduğunu belirtmiştir. Deneklerin yalnızca % 21'i babasıyla pozitif bir ilişki içinde olduğunu ifade etmiştir.¹⁰

Farklı araştırmalar din değiştirme tecrübelerinin özelde ebeveyn otoritesine duyulan kin ve nefreti yatıştırma ihtiyacıyla bağlantılı olduğunu ortaya koyar. Allison'un yaptığı araştırmada deneklerin % 60'a yakınının babasıyla problemlili olduğu görülmektedir. Baba-

⁶ C. D. Batson, P. Schoenrade, W. L. Ventis, **Religion and The Individual; A Social Psychological Perspective**, New York 1993, s. 43.

⁷ Köse, s. 67; Heon Choul Kim, **Din Değiştirmenin Entelektüel Arka Planı**, İstanbul 2003, s. 77.

⁸ Köse, ss. 72-75.

⁹ Chana Ullman, "**Cognitive and Emotional Antecedents of Religious Conversion**", *JPRS*, Vol. 43 (1), 1982, s. 183.

¹⁰ Ullman, s. 189.

lar, gayr-i meşru ilişki yaşayan, eviyle ilgilenmeyen, alkolik, intihar eden kişilerden oluşmaktadır. Allison'a göre, bu durumda dine yönelmek zayıf, etkisiz ve olmayan baba imajını telafi etmek anlamına gelmektedir. Ayrıca din, kişiye kesin ve sağlam kurallar sağlamakta, böylece babanın yerine geçmektedir.¹¹

Köse'nin İngiltere'de Müslüman olanlar üzerine yaptığı çalışmada da deneklerin % 26'sı çocukluk ve ergenlik döneminde babasından uzakta büyüdüğünü, % 36'sı babasının ilgisiz olduğunu belirtmiştir. Din değiştirenlerin % 62'si iş dolayısıyla evden uzak kalma, boşanma ya da ölüm gibi sebeplerle babanın yokluğunu vurgulamıştır. Ya da baba mevcut olsa bile ilgisiz, pasif ve destek olmayan bir profil çizmektedir.¹² Köse'nin çalışmasında yer alan 70 denekten % 24'ü mutsuz ve stresli bir ergenlikten bahsetmiştir. Ergenlikte mutsuz ve stresli olduğunu söyleyen 17 (% 24) denekten 16'sı çocuklukta da mutsuz olduğunu belirtmiştir. En önemlisi de bu grupta yer alan deneklerin tamamının ya babası yoktur ya da yetersiz babaya sahiptir.¹³

Çayır'ın çalışmasında din değiştirenlerin % 70'inin babasıyla mesafeli ya da problemlili olduğu görülmektedir.¹⁴ Canbolat'ın araştırmasında ise daha düşük rakamlar tespit edilmiş, babasıyla ilişkisi kötü olanların oranı çocuklukta % 12, ergenlikte % 22 olarak belirlenmiştir.¹⁵

Yapıcı'nın içerik analizi yöntemiyle inceleyip sosyal kimlik teorisiyle yorumladığı 33 otobiyografik öyküyü kapsayan, "*Müslümanlıktan Hıristiyanlığa Geçişin Sebepleri Üzerine Sosyo-Psikolojik Bir İnceleme*" başlığıyla kaleme aldığı makalede, din değiştirenlerin ebeveynleriyle ilişkisi hakkında şu sonuçlara ulaşılmıştır: Deneklerden % 27'si çocukluk döneminde mutsuz bir aile yaşantısı geçirdiğini, % 21'i ilgisiz, sevgisiz, baskıcı ve şiddete eğilimli ebeveyne sahip olduğunu, % 9'u baba özlemi çektiğini, % 3'ü mutlu geçen çocuk-

---

¹¹ Joel Allison, "*Religious Conversion: Regression and Progression in Adolescent Experience*", *Journal for the Scientific Study of Religion*, 1969 (8), ss. 30–31.

¹² Köse, ss. 66–67.

¹³ Köse, s. 82.

¹⁴ Celal Çayır, *Türkiye'de Din Değiştirip Hıristiyanlığa Geçişin Psiko-Sosyal Etkenleri*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Bursa 2008, s. 174.

¹⁵ Süreyya Canbolat, *Bir Kelam Problemi Olarak Dinden Dönmenin Sebepleri, Bu Sebeplerin Tarihte ve Günümüzde İslam'dan Dönmeyle İlişkisi, Türkiye'de Hıristiyan Olan Müslümanlar Örneği*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2004, ss. 64–65.

luk yıllarına özlem duyduğunu, % 9'u da ebeveyninden birinin vefat ettiğini vurgulamıştır.¹⁶ Bu rakamlardan anlaşılmalıdır ki deneklerden % 60 civarındaki bir grubun sıkıntısı direkt veya dolaylı olarak babayla ilgilidir. Görüldüğü üzere yapılan çalışmaların tümünde deneklerin önemli bir bölümünün babasıyla sıkıntı yaşadığını ifade etmesi, bir model olarak baba figürünün çocuğun dini hayatı üzerinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Çocukluk ve ergenlikte yaşanan bu sıkıntılar çatışmayı ve beraberinde kimlik krizini getirmektedir. Gelişim psikologları, ergenlik çağındaki bireylerin yalnızca soyut düşüncüyü kavrama yetisine sahip olmadıklarını, aynı zamanda her şeyin rasyonel izahını da öğrenme arzusunda olduklarını gözlemlemiştir. Zaten teoloji de böyle bir izah biçimi ortaya koymaktadır. Bu düşünceye göre, bilişsel gereksinim teorisi özellikle ergenlik devresindekiyle örtüşmektedir. Bir başka ifadeyle din, bu yaş grubunun kimlik sorununa ve yaşamla ilgili problemlerine çözüm sunmaktadır.¹⁷ Zira psikologlara göre bireyin din değiştirmesindeki en temel neden çatışmadır. Bireyin dini anlamda yerine getirmesi gereken yükümlülükleri gerçekleştirememesi sonucu ortaya çıkan iç huzursuzluk, bazen bireyin dini anlamda gelişmesine katkı sağlarken bazen de din değişikliğine neden olur.¹⁸ Dine dönüp dönmek ya da sahip olunan dini terk edip etmemek, daha önce bahsedildiği üzere, çocuklukta din ve aileyle kurulan bağ paralelinde gerçekleşir.¹⁹ 7–14 yaşlar arasında sahip olunan dini duygularla, ailenin dini inancı ve çocuğun ailesinden gördükleri arasında çok yakın bir bağ bulunmaktadır.²⁰ Bu dönemde Tanrı, gerçek bir şahısmış gibi, baba olarak algılanır. Dine dair birçok düşünce bu yaşlar arasında kabul edilir. Ergenlik dönemi olarak adlandırılan 12–18 yaş periyodu bireyin dini uyanış dönemidir. Bu süreçte birey dine dönüş yapmaya veya çocukluğunda sahip olduğu inancı bırakmaya karar vermektedir.²¹

¹⁶ Asım Yapıcı, *“Müslümanlıktan Hıristiyanlığa Geçişin Sebepleri Üzerine Sosyo-Psikolojik Bir İnceleme”*, İslami Araştırmalar Dergisi, 20 (2), Ankara 2007, s. 230–231.

¹⁷ Michael Argyle-Benjamin Beit Hallahmi, *The Social Psychology of Religion*, London 1975, s. 181.

¹⁸ Hasan Kayıklık, *“Bireysel Yaşamda Dinsel Değişim”*, Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 5 (2), Adana 2005, s. 17.

¹⁹ Bu konuda bkz. Hayati Hökelekli, *“Misyonerlik Faaliyetleri ve Gençlerimiz”*, Türkiye’de Misyonerlik Faaliyetleri, İstanbul 2004, ss. 433–445.

²⁰ Vergote, ss. 315–317.

²¹ Argyle-Hallahmi, s. 59.

II. Dini Bilgilendirme

Din değiştirmenin psiko-sosyal kodlarından bir diğeri de çocuğun ergenlik döneminde ailesi tarafından dini anlamda bilgilendirilip bilgilendirilmemesiyle ilgilidir. Bu durum sonraki süreçte bireyin din anlayışına yön verecektir. Örneğin bizim yaptığımız çalışmada din değiştirenlerin % 47'si ailelerinin kendilerini dini anlamda bilgilendirmediğini söylemiştir.²² Ailesi tarafından bilgilendirilmeyen birey, daha sonraki dönemde de bu eksiğini gide-remiyor olmalı ki, % 41'i İslam dini hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığını dile getirmiştir. Din eğitimi aldığını söyleyenlerin ifadeleriye, anlattıklarına bakılırsa aslında onların nitelikli bir eğitim almadığını ortaya koymaktadır. Zira yalnızca 1 gün Kur'an kursuna giden de kendisini din eğitimi alan sınıfında görmektedir. Objektif bir gözle değerlendirildiğinde, bizim araştırmamızdaki denekler için din eğitimi almış denilebileceklerin oranı % 13'ü geçmemektedir. İslam dini hakkında bilgi sahibi olduğunu belirtenler, bu konuda en fazla Kur'an kurslarından (% 18) bilgi edinmişlerdir. Ancak söylediklerine göre bu tecrübe çoğu kez olumsuz bir şekilde noktalanmıştır.²³ Yapılan benzer çalışmalarda da Kur'an kursu, mahalle camisi ve okul başlıca bilgi edinme merkezleri olarak öne çıkmaktadır.²⁴ Söz konusu kurumlarda görev alan öğretmenler, bu yaşlarda din ile tanışan çocuğa ilk dini eğitimini vermekte, çocuğun olumlu ya da olumsuz bir tecrübeye sahip olmasına neden olmaktadır. En ufak bir olumsuzluk bile başka nedenlerle birleşip bireyi her şeyden vazgeçerek din değiştirmeye kadar götürebilmektedir.

Diğer çalışmalarda öne çıkan oranlar ise şu şekildedir: Çayır'ın çalışmasında deneklerin % 26'sı²⁵, Canbolat'ın çalışmasında da % 34'ü ailesinden dini eğitim almadığını beyan etmiştir.²⁶ Köse'nin çalışmasında ise deneklerin % 51'i çok az dini eğitim aldığını veya hiç dini eğitim almadığını dile getirmiştir.²⁷

---

²² Y. Sinan Zavalısız, **Türkiye'de Hıristiyan Olan Müslümanlar: Psiko-Sosyolojik Bir Araştırma (1990–2010)**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2011, s. 117.

²³ Zavalısız, ss. 134–137.

²⁴ Çayır, s. 197; Bayram Sevinç, **Hıristiyan Olan Türkler ve Türk Misyonerler**, İstanbul 2006, ss. 212–213; Canbolat, s. 98; Hökelekli-Çayır, **"Gençlerin Din Değiştirip Hıristiyan Olmasında Etkili Olan Psiko-Sosyal Etkenler"**, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 15 (1), Bursa 2006, s. 36.

²⁵ Çayır, s. 197.

²⁶ Canbolat, ss. 96–97.

²⁷ Köse, s. 70.

Din değiştirenler, aslında içinde buldukları bu durumun farkındadır. Hıristiyan olanlardan birisi “Aslında okulda gördüğümüz din derslerinden öğrendiğim kadarıyla biliyorum dini. Aileden fazla bir şey öğrenmedim. Sonuçta onların da fazla bir bilgisi yok, ben ne biliyorsam onlar da onu biliyor, oruç filan yani.” derken bir diğeri “Bana dini konularda herhangi bir bilgi vermediler, çünkü dinsel eğitimleri yoktu ki.” şeklinde görüş belirtmiştir. Bu söylemler, din değiştirenlerin genel olarak ailelerinden dini anlamda pek bir şey öğrenmediğini ortaya koyan örneklerdir. Hıristiyanlığı seçen bir başkası ise ailesinin ibadetlerini engellediğini, hatta anne-babasının üniversite dönemine kadar oruç tutmasına dahi izin vermediğini ifade etmiştir.²⁸ Bu son örnekte görüldüğü gibi, kişiliğini ortaya koyamayan genç birey, mensubu bulunduğu toplumun dini ve ideolojik yapısından tatmin olmaz. Aynı zamanda fikri anlamda baskı görüyor ve kendisini ifade etmesi engelleniyorsa ait olduğu toplumun dinini terk ederek başka bir dine yönelebilir.²⁹ Din değiştirmeye kadar uzanan bu ayrılık, ailede dini sosyalleşme eksikliğinden veya tamamen yokluğundan kaynaklanmaktadır.³⁰ Dolayısıyla birçok ergenin din değiştirmesi aslında ailesinin dindarlığına veya baskısına karşı ortaya koyduğu tepkidir.³¹

III. Hakim Kültür Algısı

Türkiye’de yaşayan insanların din değiştirmeden önce içinde bulunduğu kimlik bunalımının nedenlerinden birisi de Batı’nın hakim kültür olarak algılanmasıdır ki, bu da din değiştirmenin psiko-sosyal kodları arasındadır. Bizim çalışmamızda yer alan deneklerden % 38’i din değiştirmeden önce olumlu bir Hıristiyanlık imajına sahip olduğunu ifade etmiştir.³² Türkiye’de Hıristiyan olanların ele alındığı bir başka çalışmada, Hıristiyanlık hakkında olumlu imaj sahibi olanlar % 30 olarak ölçülmüştür.³³

Müslüman olanların ele alındığı çalışmalarda ise, Köse’nin İngiltere’de yaptığı araştırmada, deneklerin yalnızca % 12’si İslam’ı müsbet veya menfi başka bir şeyle özdeşleştirdiğini söylemiştir.³⁴ Kim’in Güney Kore’de yaptığı araştırmada deneklerin sadece %

²⁸ Zavalsız, s. 146.

²⁹ Erik H. Erikson, **İdentitiy: Youth and Crisis**, London 1968, s. 130.

³⁰ M. Ali, Kirman, “**Din Değiştirme: Dini Özgürlük Modelleri Açısından Sosyolojik Bir Analiz**”, BİDDER Sosyal Bilimler Dergisi, 1 (1), Ankara 2010, s. 53.

³¹ Argyle-Hallahmi, s. 59.

³² Zavalsız, s. 161.

³³ Sevinç, s. 220.

³⁴ Köse, s. 118.

9'u olumlu imaj sahibi olduğunu belirtmiştir.³⁵ Din değiştiren iki farklı grup arasında % 23 kadar fark bulunması, ancak hakim kültürün etkisiyle izah edilebilir.

Köse, *"Misyonerlik faaliyetleri Kenyalılar tarafından yapılıyor olsaydı, bizim gençlerimiz dönüp bakmazlardı bile."* diyerek Türkiye'de Hıristiyan olanların, Hıristiyan olmaktan öte Batılı olmayı tercih ettiğini vurgulamaktadır.³⁶

Osmanlı'nın ihtişamlı devrelerinde gayr-i müslimler Müslümanlıklarını devlete tescil ettirebilmek için sıraya girerlermiş. Neden? Çünkü bir ayrıcalık o zaman Osmanlı olmak, Müslüman olmak. Dünya Osmanlı'nın kontrolünde çünkü. Bugün tersi bir durum söz konusu. Batılı olmak, Hıristiyan olmak bir ayrıcalık gibi. Amerika her yıl dünyada belirli sayıda *"yeşil kart"* dağıtıyor üçüncü dünya ülkelerinin vatandaşlarına. Türkiye'nin kontenjanı da ancak birkaç bin dolayında. Türkiye'den her yıl yüz binlerce müracaat oluyor. Bu veriler dikkate alındığında bu ülkeden birilerinin özellikle de gençlerin Hıristiyan olma isteklerini fazla garip karşılamamak gerekiyor... Müslüman kimliği artık giderek bir yük, sırtınızda taşıdığınız bir fazlalık haline geldi.³⁷

Bunun yanında Hıristiyanlığa geçenler arasında hakim kültürden etkilenecek din değiştirenler bulunuyor olmalı ki, Hıristiyan web sayfalarında *"Maddi yardım istiyorum."*, *"Misyoner olmak istiyorum."*, *"Yurt dışında yaşamak istiyorum."*, *"Burs veriyor musunuz?"*, *"Hıristiyan bir kızla/erkek ile evlenmek istiyorum."* şeklindeki istekler için boş yere mail atılmaması konusunda uyarılar yer almaktadır.³⁸ Bunlara ilaveten başka sitelerde *"Hıristiyanlar ve kiliseler para yardımı yapmamaktadır."* şeklinde notlar da bulunmaktadır.³⁹ Burada zikredilenler, insanların entelektüel nedenlerden ziyade kişisel nedenlerle din değiştirdiğini, asıl amacın din değiştirmek değil de elde edilecek menfaatler olduğunu göstermektedir.

Bütün bunlar bireyin her dönemde hakim kültürden etkilenecek din değiştirmeye kadar varan dönüşümler yaşayabileceğini ortaya koyan örnekler olarak karşımıza çıkmaktadır.

---

³⁵ Kim, s. 85.

³⁶ Köse, *"Din Değiştirmenin Psiko-Sosyolojik Nedenleri"*, Türkiye'de Misyonerlik Faaliyetleri, İstanbul 2004, s. 407.

³⁷ Köse, ss. 425-426.

³⁸ <http://www.incilturk.com>, 26.02.2012.

³⁹ <http://www.hristiyan.gen.tr/iletisim/>; http://www.besiktaskilisesi.net/?page_id=12, 26.02.2012.

IV. Travmatik Tecrübe

Din değiştirmenin arka planında yatan en önemli kodlardan birisi de bireyin travmatik tecrübeler yaşamasıdır. Bireyin yetiştiği aile ortamındaki olumsuzluk, babasıyla yaşadığı sıkıntı, boşanma, hastalık, çok yakın birisinin vefatı gibi hayatını etkileyecek kötü bir tecrübe yaşaması travmatik olaylar sınıfında mütalaa edilmektedir. Bizim alışmamızda “Bařınızdán travmatik bir olay geçti mi?” şeklinde yer alan soruya din değiştirenlerin % 31’i “Evet” diyerek cevap vermiştir.⁴⁰ Ayrıca alışmamızdaki deneklerden Timur Bey, bu sorudan rahatsız olduğunu ve yaşadıklarının kendisi için herhangi bir şekilde travma oluşturmadığını ifade etmiştir:

Gördüğüm eğilim ne biliyor musunuz? Eğer bir vatandaş Müslümanlıktan Hıristiyanlığa değiştiyse, Hıristiyan olduysa, bu arkadaşın ya hayatında bir travma olmalı ya annesi babası ayrılmış olmalı. Size en başta söyledim, annem babam ayrılmadı, ikisi de eğitimli insanlardı, ekonomik sıkıntım yoktu, yani para yüzünden böyle bir şey yapmadım. Çok popüler bir öğrenciydim, hiçbir zaman kızlarla sorunum olmadı, hiçbir zaman başka sorunlarım olmadı, yani bu tavır ne yazık ki, çünkü üzülüyorum bunu kurcalayan insanlar için. Yani yok, canım normal şekilde bu olamaz, biliyor musunuz kiliselerde doktorasını yapan, masterını yapan, çok üst düzey şirketlerde yöneticilik yapan, cinsel sapkınlıkları olmayan, oluğu çocuğu ailesinin başında duran bir sürü insan var. Yani o zaman bu tür bir yaklaşım için uğraşmak emin olun çok fazla bir şey sağlamayacak.⁴¹

Timur Bey’le birlikte gelen arkadaşı da aynı konuyu sorgulamaya devam etmiştir:

Arkadaşımın söylediği bir şey vardı: “Birisi Hıristiyanlığı seçtiyse ya aklından zoru vardır, ya ruh hastasıdır, ya bir travma geçirmiştir, ya bir şoka girmiştir, işsizdir, şudur budur, yani mutlaka altında bir şey vardır.” Yusuf İslam da, Cat Stevens da uyuşturucunun dibine varmış bir adamdı, yani eğer o anlamda düşünürsek. İkincisi Türkler ne zaman Müslümanlığı kabul ettiler, 9.-10. yüzyılda. Türk ırkı toptan ruh hastası mıydı da din değiştirdi?⁴²

Timur Bey’in arkadaşı, Müslüman olan Batılıların da Hıristiyan olan Müslümanlar gibi din değiştirmeden önce duygusal problemlerle karşı karşıya olduğunu belirtiyor ki bu iddia yapılan çalışmalarla doğrulanmıştır. Köse’nin çalışmasında yer alan İngiliz Müslümanların % 49’u din değiştirmeden önce duygusal problem ve stres yaşadığından bah-

⁴⁰ Zavalısız, s. 221.

⁴¹ Zavalısız, s. 90.

⁴² Zavalısız, s. 91.

setmiştir.⁴³ Köse, çalışmasının sunuş kısmında “Müslüman olan her Batılı, Yusuf İslam gibi miydi? Onun gibi bir “bataklık”tan mı geliyorlardı?” diyerek, kişisel problemlerin, travmaların din değişikliğinden önce yalnız Hıristiyan olanlarda görülmediğini, tüm din değişikliklerinde mümkün olabildiğini ortaya koymaktadır.⁴⁴ Greg Livingstone, din değiştirme hadisesindeki genel faktörlerin, Müslümanların din değiştirmesinde de geçerli olduğunu, aksine burada kendine has tipik özelliklerin bulunmadığını ifade etmektedir.⁴⁵ Sosyolog Barker’a göre ise din değiştiren birey, pasif birer kurban ya da patolojik olay olarak görülmemelidir. Aksine onları içinde bulunduğu sosyal, dini, siyasi ve ekonomik şartlardan kurtulmaya çalışan bireyler olarak değerlendirmek daha doğru olacaktır.⁴⁶

Yapılan diğer çalışmalarda ortaya çıkan travmatik tecrübe yaşama oranı şöyledir: Köse’nin çalışmasında din değiştirenlerin % 60’ı İslam’a girmeden önce birtakım travmatik olaylar yaşadığını beyan etmiştir. Buna göre deneklerin % 8’i Müslüman olmadan önce boşanmış, % 16’sı 16 yaşına gelmeden önce anne-baba boşanmasına tanık olmuş, % 4’ü 16 yaşından önce ailesi boşanmaya çok yaklaştığından dengesiz bir çocukluk devresi geçirmiş, % 13’ü 16 yaşından önce anne-babasından birisini ölüm nedeniyle kaybetmiş, % 7’si çok önemli bir hastalık veya kaza geçirmiş, % 7’si ayrılıkla sonuçlanan bir ilişki yaşamış, % 1’i uzun süre hapisanede kalmış kişilerden oluşmaktadır.⁴⁷ Canbolat’ın araştırmasına göre Türkiye’de Hıristiyan olan deneklerin % 17’si travmatik bir tecrübe yaşadığını, % 83’ü böyle bir tecrübeye sahip olmadığını ifade etmiştir.⁴⁸ Köse’nin araştırmasında yer alan denekler, bizim araştırmamızdaki deneklerden 2 kat fazla travmatik tecrübe yaşarken, Canbolat’ın araştırmasında travmatik tecrübe yaşayan deneklerin oranı bizim araştırmamızdakilerin yarısı kadardır.

Ancak bizim araştırmamızda ilgi çekici bir nokta bulunmaktadır. Buna göre travmatik tecrübe yaşadığını ifade eden deneklerden babasıyla arasındaki ilişkinin soğuk olduğunu; kendisi lisede okurken anne-babasının 3–3,5 yıl kadar ayrı yaşadığını; kız arka-

---

⁴³ Köse, **Neden İslam’ı Seçiyorlar: Müslüman Olan İngilizler Üzerine Psiko-Sosyolojik Bir İnceleme**, s. 258.

⁴⁴ Köse, s. 11.

⁴⁵ Çayır, “**Din Değiştirmede Etkili olan Psiko-Sosyal Faktörler ve Bursa’da Misyonerlik Faaliyetleri**”, **Dinler Tarihçileri Gözüyle Türkiye’de Misyonerlik**, Dinler Tarihi Araştırmaları V, Ankara 2005, s. 281.

⁴⁶ Kirman, s. 53.

⁴⁷ Köse, s. 122.

⁴⁸ Canbolat, s. 66.

daşının öldüğünü; 7 yaşında annesini kaybettiğini ve üvey anne elinde büyüdüğünü, sıcak bir aile ortamına sahip olmadığından erken evlilik yaptığını ve 7–8 yıl sonra boşanarak çocuğuyla tek başına yaşamak zorunda kaldığını dile getirenler olmuştur. Bunun yanında babasının hastalığı dolayısıyla okulu bırakmak zorunda kalıp alkol bağımlısı olduğunu, anti depresan haplar aldığını, gelecek kaygısı ve topluma güvensizlik nedeniyle ciddi depresyon geçirdiğini; Kur'an kursu hocasından dayak yediğini ve yine Kur'an kursu hocası tarafından dolandırıldığını söyleyenler bulunmaktadır. Travmatik tecrübe yaşamadığını ifade edenler arasında ise 5, 6, 9 ve 14 yaşında anne-baba boşanmasına tanık olan; babasının hapiste olması sebebiyle baba özlemi duyan; alkolik olan; hastalık geçiren ve 19 yaşında babasını kaybeden; hastalık sebebiyle 2 yaşında anne-babasından ayrılan, uyuşturucu, alkol, esrar, marihuana kullanan, hap içen, cinsel ahlaksızlıkta bulunan denekler vardır. Görüldüğü üzere bizim çalışmamızda din değiştirerek Hıristiyan olanların % 31'i başlarından travmatik bir olay geçtiğini ifade etmiştir. Travmatik bir tecrübe yaşamadığını söyleyenlerden bazılarının (% 25) anlattıklarıysa, travma yaşayanların söylemlerinden farklı değildir. Bunlar ya yaşadıkları travmanın farkında değildir ya da yaşadıklarını gizleme çabası içindedir. Bu iki rakam birlikte ele alındığında travmatik bir tecrübe neticesinde din değiştirenlerin oranı % 56 olarak tespit edilmiştir. Burada bahsedilen deneklerin neredeyse tamamının babayla ilgili sıkıntı yaşadığı anlaşılmış, bu anlamda Freud'un psikanalitik teorisini kısmen doğrulanmıştır.

Çocuklukta ebeveyni ile ilişkilerinde duygusal karmaşa yaşayan kişilerle, boşanma gibi travmatik olaylar yaşayan kişilerin din değiştirdiğı görülmüştür. Örneğın, Krailsheimer'in yaptığı araştırmada Pascal, Luther ve St. Augustine'nin içinde bulunduğu 12 tarihi şahsiyetin dini değişimleri incelenmiş ve bu kişilerin hayatlarında ruhsal depresyonlar ve dengesiz aile ilişkilerine rastlanmıştır.⁴⁹

Sosyal dünyanın dengesiz algılanması da dini değişimin etkenlerinden biri olarak zikredilebilir. Örneğın, kişinin sosyal dünyasındaki bir yakınından herhangi bir sebeple ayrılması dengesizliğe neden olabilmektedir. Kişi bu gibi durumlarda kimlik bunalımına düşebilir, hayatın anlamsızlaştığı hissine kapılabilir. Yaşanan tek bir travmatik tecrübe dahi bireyin dini anlamda değişim yaşamamasına sebep olabilir.⁵⁰

⁴⁹ Köse, s. 70.

⁵⁰ Köse, ss. 121–123. Din değiştirme olayının arka planında bulunan sebepler, "yeterli sebep" ve "geçerli sebepler" diye ikiye ayrılabilir. Buna göre, din değiştirmeyi etkileyen çok sayıda geçerli sebep bulunurken yeterli sebep tektir. Bir başka ifadeyle, yeterli sebep devreye girmeden geçerli sebepler din değişikliğine imkan vermez. (Bu konuda bkz. Yapıcı, s. 222.)

Yaşanan yoğun gerginlik yahut moral bozukluğu veya hayal kırıklığı, bireyi zorunlu olarak din değiştirmeye hazırlayan bir koşuldur. Lofland ve Stark'ın denekleri örneğinde olduğu gibi Amerika'da *Nichiren Shoshu* adlı Budist hareketin üyeleri de yeni gruplarına dahil olmadan önceki durumları itibariyle 5 ana grup altında incelenmiştir: Buna göre, deneklerin % 69'u hedefsizlik, güçsüzlük veya kendini küçük görme gibi ruhsal sıkıntılarla uğraşırken % 48'i evlilik, çocuk yetiştirme, aile ilişkileri gibi ikili ilişkilerdeki sıkıntılarla boğuşmaktadır. % 52'si uyuşturucu ve alkol kullanımı gibi karakterle ilgili sıkıntılara sahipken % 43'ü işsizlik, işinden memnun olmama ve okulla ilgili maddi sıkıntılara, % 30'u da sinirlilik, kronik hastalık gibi fiziki sıkıntılara sahiptir. Bu bulgular şiddetli hissedilen bir bunalımın din değiştirmede önemli bir faktör olduğunu ortaya çıkarmaktadır.⁵¹

Sonuç Yerine: Kimlik Değişimi

Psiko-sosyal kodlardan bir başkası kimlik değişimidir. Din değiştirme aslında bir kimlik değişimidir. Birey hoşnut olmadığı eski kimliğini terk ederek yeni bir kimlik arayışı içine girer.⁵² Gillespi, kişinin geçmişteki kimliği, kişiliği, hedefleri, inançları, fikirleri, davranışları ve değerlerinin din değişikliğinden sonra farklı olacağını söylemektedir. Buna göre, din değiştiren kişi, aidiyet ve kabul edilme duygusu taşır. Aynı zamanda din değiştirmek kişinin hayatını yeniden dizayn etmesini sağlar.⁵³

Bizim çalışmamızda ortaya çıkan en önemli bulgulardan birisi de din değiştirenlerin, Hıristiyan olduktan sonra ciddi bir değişim içine girdiklerini söylemeleridir. Bu da daha önceki dağınık hayatın disipline edilmesi anlamına gelmektedir. Zira geçmişle bugünü karşılaştıranlar, her şeyin daha iyiye gittiğini, Hıristiyanlıkta sevgiyi bulduklarını, toplumla barıştıklarını, ahlaki açıdan iyileştiklerini ön plana çıkarmışlardır. Daha önceki dönemde hırçın ve öfkeli olduğunu, çabuk sinirlenip kavga ettiğini, depresif olmayı sevdiğini; fakat din değiştirdikten sonra sabrı ve affetmeyi öğrendiğini, yalanı, ikiyüzlülüğü ve küfrü terk ettiğini ifade edenler vardır. Bencilliğin alçakgönüllülükle yer değiştirdiğini, artık insanları yargılamadıklarını, ülkelerini sevmeye başladıklarını, kendilerini sorgulayıp özeleştiri yaptıklarını söylemişlerdir. Düşünmeden günah işleyip; alkol, uyuşturucu, esrar, hap, marihua-na kullananlar, cinsel ahlaksızlığı sevenler, din değiştirdikten sonra Tanrı'nın elini üzerle-

---

⁵¹ D. Snow-C. Phillips, *"The Lofland-Stark Conversion Model: A Critical Reassessment"*, *Social Problems*, 1980 (4), ss. 433-434.

⁵² Jeffrey D. Marlett, *"Conversion Methodology and the Case of Cardinal Newman"*, *Theological Studies*, 58, 1997, s. 669.

⁵³ Köse, ss. 169-170.

rinde hissederek kendilerini koruduğuna inanmaya başlamışlardır. Bir anlamda Tanrı'ya izin verdikleri için Tanrı'nın kendileri adına çalıştığını, onlarla birlikte olduğunu, hayatlarını işlediğini düşünüyörlar. Bu şekilde hayatlarındaki boşluğun dolduğunu, huzur bulduklarını vurgulamaktadırlar. Yaşantısındaki en önemli değişikliklerden birini "*Artık babamla barış-tım.*" şeklinde ifade edenler, topluma olan isyanını sonlandırarak toplumla, kendisiyle ve çevresiyle barıştığını söyleyenler bulunmaktadır. Etrafındakilerin kendisini adam saymaya başladığını, artık insanlar arasında saygın bir yeri olduğunu anlatanlar mevcuttur. Kısacası, her şeye pozitif yaklaştıklarını beyan ediyorlar. Kendilerini "*İçkiden vazgeçemiyordum.*", "*Alkolün esiri olmuştum.*", "*Aşırı alkol tüketiyordum.*", "*Çok alkol aldım.*" gibi cümlelerle tarif edenler, Hıristiyanlıkta içki haram olmamasına rağmen, Hıristiyanlığı seçtikten sonra içkiyi terk ettiklerini söylemektedir. Bu anlamda bakıldığında din değiştirmenin bireye farklı bir kişilik kazandırdığı ortaya çıkmaktadır ki, deneklerin büyük çoğunluğu (% 81) bunu destekler mahiyette din değiştirdikten sonra kendisini farklı bir kişi gibi hissettiğini söylemiştir.⁵⁴ Bizim çalışmamızda yer alan deneklerden Taşkın Bey, din değişikliğinin ne tür değişiklikleri beraberinde getirdiğini şöyle anlatmıştır:

Birçok kardeşimin, yani Hıristiyanlığı seçen insanların, yaşamındaki değişiklikten sonra birçok insan daha Hıristiyan oldu. Örneğin; boşanacaklardı, Hıristiyan oldular, barıştılar ve boşanmadılar. Çok muttular, çocukları oldu. Adam içki içiyordu, kumarbazdı, karısını dövüyordu. Bunların hepsini bıraktı. Çalışmıyordu, çalışmaya başladı. Karısını seven, kayıran birisi oldu. Karısını aldatan birisiydi, vazgeçti. Bu tür yaşantıları görüncü insanlar en azından İncil'i okuyor ve bazıları da inanıyor. Ben kendim çok iyi bir örnek olduğumu düşünmüyorum. Bazı insanların bundan etkilenecek değiştiğini, en azından sempatiyle baktığını görüyorum.⁵⁵

Din değiştirme olgusunun arka planındaki kodlar; bireyin yetiştiği aile ortamı, ailesiyle diyalogu, özellikle babasıyla ilişkisi, ailesiyle birlikte yaşayıp yaşamadığında gizlidir. Bunun yanında çocuklukta ebeveyni tarafından dini konularda bilgilendirilip bilgilendirilmediği ya da baskı altında tutulup tutulmadığı, ergenlikte görülen çatışma ve kimlik krizi neticesinde kimlik değiştirme isteğini ortaya koyar. Kısacası çocukluk ve ergenlik döneminde yaşanan travmatik tecrübeler din değiştirmede çok etkilidir. Bütün bunlar Hıristiyanlığın hakim kültür olan Batı'nın dini olmasıyla aynı ortamda buluştuğunda din değiştirmek, içinde bulunulan durumdan kurtulmak adına tercih edilen bir yol olabilmektedir.

⁵⁴ Zavalı, s. 344.

⁵⁵ Zavalı, s. 354.

Kaynaklar

- ALLISON, Joel, **“Religious Conversion: Regression and Progression in Adolescent Experience”**, *Journal for the Scientific Study of Religion*, 1969 (8).
- ARGYLE, Michael-HALLAHMÍ, Benjamin Beit, **The Social Psychology of Religion**, Routledge and Paul, London 1975.
- BATSON, C. D., SCHOENRADE, P., VENTIS, W. L., **Religion and The Individual; A Social Psychological Perspective**, Oxford University Press, New York 1993.
- CANBOLAT, Süreyya, **Bir Kelam Problemi Olarak Dinden Dönmenin Sebepleri, Bu Sebeplerin Tarihte ve Günümüzde İslam’dan Dönmeyle İlişkisi, Türkiye’de Hıristiyan olan Müslümanlar Örneği**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlahiyat ABD, Kelam Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2004.
- ÇAYIR, Celal, **Türkiye’de Din Değiştirip Hıristiyanlığa Geçişin Psiko-Sosyal Etkenleri**, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri ABD, Din Psikolojisi Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Bursa 2008.
- ....., **“Din Değiştirmede Etkili olan Psiko-Sosyal Faktörler ve Bursa’da Misyonerlik Faaliyetleri”**, *Dinler Tarihcileri Gözüyle Türkiye’de Misyonerlik*, *Dinler Tarihi Araştırmaları V*, Türkiye Dinler Tarihi Yayınları, Ankara 2005.
- ERIKSON, Erik H., **İdentitiy: Youth and Crisis**, Faber and Faber, London 1968.
- HÖKELEKLİ, Hayati, **“Misyonerlik Faaliyetleri ve Gençlerimiz”**, *Türkiye’de Misyonerlik Faaliyetleri*, İstanbul 2004.
- .....-ÇAYIR, Celal, **“Gençlerin Din Değiştirip Hıristiyan Olmasında Etkili Olan Psiko-Sosyal Etkenler”**, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 15 (1), Bursa 2006.
- KAYIKLIK, Hasan, **“Bireysel Yaşamda Dinsel Değişim”**, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 5 (2), Adana 2005.
- KİM, Heon Choul, **Din Değiştirmenin Entelektüel Arka Planı**, Kaynak Yayınları, İstanbul 2003.

- KİRMAN, M. Ali, **“Din Değiştirme: Dini Özgürlük Modelleri Açısından Sosyolojik Bir Analiz”**, BİDDER Sosyal Bilimler Dergisi, 1 (1), Ankara 2010.
- KÖSE, Ali, **Neden İslam’ı Seçiyorlar: Müslüman Olan İngilizler Üzerine Psiko-Sosyolojik Bir İnceleme**, İz Yayıncılık, İstanbul 2008.
- ....., **“Din Değiştirmenin Psiko-Sosyolojik Nedenleri”**, Türkiye’de Misyonerlik Faaliyetleri, Ensar Neşriyat, İstanbul 2004.
- MARLETT, Jeffrey D., **“Conversion Methodology and the Case of Cardinal Newman”**, *Theological Studies*, 58, 1997.
- SEVİNÇ, Bayram, **Hıristiyan Olan Türkler ve Türk Misyonerler**, İz Yayıncılık, İstanbul 2006.
- SNOW, D., PHILLIPS, C., **“The Lofland-Stark Conversion Model: A Critical Reassessment”**, *Social Problems*, 1980 (4).
- ŞAHİN, Umut-YILDIRIM, Mine, **“Tehdit mi Yoksa Tehdit Altında mı?” Türkiye’deki Protestanların Temel ve Yasal Sorunları–2010**, Protestan Kiliseler Derneği, İstanbul 2010.
- ULLMAN, Chana, **“Cognitive and Emotional Antecedents of Religious Conversion”**, *JPRS*, Vol. 43 (1), 1982.
- VERGOTE, Antoine, **“Çocuklukta Din”**, Çev: Erdoğan Fırat, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C: 22, Ankara.
- YAPICI, Asım, **“Müslümanlıktan Hıristiyanlığa Geçişin Sebepleri Üzerine Sosyo-Psikolojik Bir İnceleme”** İslami Araştırmalar Dergisi, 20 (2), Ankara 2007.
- ZAVALSIZ, Y. Sinan, **Türkiye’de Hıristiyan Olan Müslümanlar: Psiko-Sosyolojik Bir Araştırma (1990–2010)**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri ABD, Din Sosyolojisi Bilim Dalı, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2011.

Psycho-Social Codes of Religious Conversion

Citation / ©- Zavalısz, Y.S. (2012). Psycho-Social Codes of Religious Conversion, *Çukurova University Journal of Faculty of Divinity* 12(2), 185-200.

Abstract- *As we discuss the reasons behind the phenomenon of religious conversion, we have defined the reasons as social codes. Although the studies carried out in this field were concerned with psychology of religion, there will be no possibility to obtain a satisfactory outcome unless we deal with the matter in the context of family psychology. In this context, we can suggest that numerous factors have direct or indirect effect on religious conversion but relationships between individuals and their parents have leading role in religious conversion. In addition, it should be taken into consideration that the Christianity is a religion of the dominant culture of the West, especially when we examine those who converted to Christianity in Turkey where the Western culture is widespread to a great extent.*

Key words- *Religious conversion, people converts to Christianity in Turkey.*